

SUREC

Slovak

Ukraine

Research

Educational

Centre

newsletter

Border studies

Кордони як атрибут влади та ідентичності

Автор: **Александр Дулеба**,
директор Дослідницького центру
Словацької асоціації зовнішньої політики
(RC SFPA)

Зв'язок між владою і кордонами можна порівняти із взаємозв'язком між річкою та її формою. Все, що існує, має свою власну форму: чи-то річ, чи фізичне або соціальне явище. Завдяки ній вони перебувають у часі та просторі. Без форми (подоби) річ (або явище) не могла б існувати і не піддавалася б сприйняттю. Немає якоїсь особливої внутрішньої «сутності» речі або явища, яку б можна було відокремити від її зовнішньої форми, в якій вона проявляється. Форма речей і явищ є їхнім необхідним зовнішнім проявом, але, водночас, і їхньою внутрішньою характеристикою. Зміна форми речі (або явища) означає й кінець її існування як такої - в конкретному часі та просторі. Проте, водночас, це народження іншої речі (або явища), яка має іншу (змінену) форму. Такий же зв'язок існує між владою і кордонами.

Влада не може існувати без «своїх» кордонів і, навпаки, кордон не зміг би існувати, якби не був проявом якої-небудь конкретної влади. Зрозуміти, що таке кордон неможливо без розуміння «його» влади або ж влади загалом, яку

той чи інший кордон у конкретному часі чи просторі виявляє й, водночас, виражає. Це також діє і в зворотному напрямку: за допомогою кордону ми можемо краще зрозуміти владу, яку він виражає. Тому ключем до розуміння кордону є розуміння влади. Йдеться про те, з якого кута зору ми розглядаємо поняття влади. Вузьке тлумачення поняття «влада» означає «домінування» або ж «влада над»: індивіда над іншою особою або групою осіб, групи над іншою групою або декількома групами тощо. Влада може бути нав'язана си-

«Якщо б існувала одна універсальна влада, то не було б ніяких кордонів.»

лю, добровільно прийнята або навіть така, яку вимагають контрольовані особи. Проте, в будь-якому випадку, це відносини підпорядкування підлеглих по відношенню до керуючих осіб.

У ширшому сенсі, влада – це спосіб організації будь-якої спільноти людей, починаючи з сім'ї, клана, племені, феодалного маєтку, етнічного або національного співтовариства, та закінчуючи сучасною громадянською державою. З будь-якої точки зору, моральної або ідеологічної, не має значення, що влада, яка є необхідним атрибутом організації будь-якої спільноти, означає, водночас, й відносини підпорядкування підлеглої особи по відношенню до керуючої. Інакше кажучи, влада – це здатність керівників забезпечити дотримання правил поведінки для членів громади (добровільно або примусово) з боку підлеглих. Всі відносини між членами спільноти та їх види діяльності,

тобто поділ завдань (природній або неприродній), становище в спільноті (за служене або примусове), забезпечення дотримання правил (добровільно або примусово) і т.д., які пов'язані із здійсненням влади, становлять те, що називається «політикою». Без влади і політики існування будь-якої соціальної спільноти: родини, діючої фірми, держави – є неможливим, оскільки здійснення влади (політики) є способом організації, а, отже, й існування спільноти. Водночас діє правило, що в суспільстві може бути тільки одна влада, а відповідно – один центр влади. З точки зору влади як явища, що досліджується, не має ніякого значення, яким чином організована влада в рамках спільноти, ставлення членів спільноти до процесу прийняття рішень, або ж скільки членів спільноти має вплив на прийняття як владних, так і політичних рішень. Важливо зрозуміти, що не існує такої людської спільноти, яка була б організована і могла діяти «без політики» або «поза політикою». Людина суспільна без людини політичної не існує.

Водночас, не існує єдиної універсальної влади у цілому «людському» світі. Якби ж була одна універсальна влада, то не було б ніяких кордонів. Кожна влада на будь-якому рівні організації суспільства є обмеженою, тобто має свої межі і конкретне просторове вираження. Кордон є не тільки проявом, але й необхідною умовою існування влади. Монопольна влада на певній території є одним з основних визначень держави. Потрібно тільки додати, що територія, де здійснюється влада, повинна бути визначена кордонами. Без кордонів держави не може існувати. «

У цьому номері ви знайдете:

» Як і чому ми хочемо покращити транскордонне співробітництво Словацької Республіки та України

SUREC [newsletter]

www.borderpa.sk

Ефективніше управління шенгенським кордоном між Словачкою Республікою та Україною, а також Норвегією та Росією

Владімір Бенч,
аналітик Дослідницького центру
Словацької асоціації зовнішньої політики
(RC SFPA)

Шенгенської зони. Він є природним продовженням наших інших проектів, які були спрямовані на створення експертної бази, моніторингу візового режиму щодо України і зовнішнього кордону ЄС з Україною. Проект реалізується з жовтня 2015 р. до квітня 2017 р.

Чому ми це робимо

Нашим основним та довгостроковим наміром є поліпшення та зміцнення (транскордонного) співробітництва між сусідами - Словаччиною та Україною. З цією метою ми використовуємо норвезьке ноу-хау в області транскордонного співробітництва та управління кордонами на норвезько-російському кордоні. Для більшої ясності і розуміння наш задум можна розділити на три конкретні цілі:

1. сприяти обміну досвідом і знаннями Норвегії у сфері розвитку транскордонного співробітництва на її кордоні з Росією з ключовими учасниками словацько-української транскордонної співпраці на регіональному та місцевому рівні;
2. провести прикладне дослідження в прикордонному регіоні; зібрати дані від місцевих учасників, а також жителів в прикордонній зоні з метою поліпшення управління прикордонного регіону та розробкою рекомендацій для політичного рівня;
3. створення потенціалу для ендогенного розвитку прикордонної зони за допомогою норвезького ноу-хау на

основі норвезько-російського транскордонного співробітництва. Цю мету ми б хотіли реалізувати зокрема й шляхом створення спеціальності т.зв. Border studies (що може бути вільно перекладено як «дослідження кордонів») в Пряшівському університеті, а потім також в Ужгородському національному університеті. Норвезький партнер готовий активно підтримувати створення окремої спеціальності в Інституті політології Пряшівського університету та на кафедрі політології Ужгородського національного університету; допоможе в підготовці концепції і навчальних планів, текстів для навчання в співпраці з українськими та словацькими колегами, дистанційними курсами в он-лайн режимі в області транскордонного співробітництва між Норвегією, країнами Північної Європи, а також Росією.

Ми хочемо досягти

Наш проект безпосередньо сприятиме:

1. коригуванню існуючих недоліків в області якості людських ресурсів прикордонних та митних органів, зокрема, в отриманні освіти та комунікації словацьких та українських прикордонників та працівників митниці. Саме тому ми підготували для них серію тренінгів, дослідницьких стажувань та навчальних матеріалів;
2. покращенню політики та ініціатив, спрямованих на поліпшення управління кордонами;

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

© Неприбуткова організація
«Дослідницький центр
Словацької асоціації
зовнішньої політики»

ІНО: 36077534

в. Староместська 6/D
811 03 Братислава
тел: +421 2 54433151
www.sfpa.sk

Редактор: Петер Брезані

Друк: ТОВ «ADIN»

Періодичність: щоквартально

Дата випуску: 15.10.2016

Ціна: безкоштовно

Без мовної коректури.

ISSN 1338-1229

EV: 5341 | 16

Програма SK08 - Прикордонне співробітництво:
„Словаччина - Україна: співробітництво через кордони“

Обмін ноу-хау для більш ефективного управління
шенгенським кордоном між Словаччиною/Україною
і Норвегією/Росією

заснований на співпраці та за підтримки:

Centrum pre strategické
PARTNERSTVO
Центр стратегічного
ПАРТНЕРСТВА

Проект фінансується за рахунок гранту Королівства Норвегії за допомогою Норвезького фінансового механізму. Співфінансування відбувається з державного бюджету Словацької Республіки.

www.norwaygrants.org

3. вдосконаленню порядку надання інформації не тільки серед експертного співтовариства, але й між державним і приватним секторами, а також широкій громадськості, в тому числі подорожуючим, що перетинають словацько-український кордон;
4. створенню кращих умов в місцях перетину кордону, включаючи прискорення процедури реєстрації подорожуючих;
5. підтримці ініціатив, спрямованих на зміну політики з метою поліпшення ситуації в прикордонних пунктах пропуску;
6. створенню і розробці спеціальної навчальної програми у Пряшівському університеті, яка буде спрямована на розвиток транскордонної співпраці та дослідження кордонів.

У контексті зазначених вище результатів, які ми хочемо досягти завдяки нашому проекту, ми визначили цільові групи на декількох рівнях:

1. прикордонники і митники, що служать на кордоні Словаччини та України;
2. науково-дослідні та освітні установи в словацько-українському та норвезько-російському прикордонних регіонах; регіональні і національні установи, що займаються проблемами міграції, потоками людей і товарів через кордон;
3. міжнародно активні суб'єкти (Європейська комісія, міжнародні науково-дослідні та освітні мережі, такі установи, як УВКБ ООН, МОМ, МЦРМП, міграційної служби і т.д.). Пасажири, що перетинають кордон;
4. широка громадськість; засоби масової інформації; інші частини науко-

вого співтовариства, діяльність яких пов'язана із проблематикою проекту.

Вже зараз можна сказати, що у дослідженні проекту беруть участь понад 40 експертів. Також ми передбачаємо, що загальна кількість учасників, яка візьме участь у подіях та інших заходах проекту, перевищить показник 550.

Що ми плануємо

При імплементації окремих заходів проекту ми використовуємо звиклу модель роботи RC SFPA і його дослідницьку діяльність, а також доповнимо та розвинемо за допомогою нових інструментів дослідні та освітні заходи.

Фактична реалізація проекту, як і у випадку з іншими проектами, складається з різних видів заходів і результатів, поєднання яких сприятиме виконанню нашої головної мети. Заходи і результати проекту включатимуть:

- управління проектом та його пропагування, в тому числі випуск бюлетеня про реалізацію проекту, який саме зараз ви тримаєте в руках, а також друк статей в місцевих засобах масової інформації та проведення прес-конференцій;
- дослідження кордону і його впливу на прикордонний регіон та повсякденне життя жителів регіону. Ця діяльність включатиме масштабне дослідження території (яке ми будемо висвітлювати в бюлетені) і моніторингу ставлення населення до шенгенського кордону. Крім того, ми розробимо порівняльне дослідження словацько-українського та норвезько-російського прикордоння

- відкриття навчальної спеціальності „Border Studies»;
- проведення спеціальних навчань для прикордонної поліції та митного відомства в сфері управління кордонами, митних процедур, «шенгенського» законодавства, засобів боротьби з корупцією і т.д. Ми організуємо шість однотижневих навчань для груп з 15 українських та словацьких прикордонників і митників (всього 90 осіб). Ми готуємо два експертні воркшопи, які спрямовані на поліпшення управління кордонами по обидва боки кордону;
- проведення чотирьох міжнародних конференцій (Братислава, Київ, Кошиці, Ужгород) та шести експертних воркшопів в сфері управління кордонами, митних процедур та підготовки в рамках прикордонних досліджень;
- організація наукових стажувань та проведення взаємного обміну прикордонників, митників, фахівці з міграції та аспірантів (30 стажувань, що тривають в середньому два тижні);
- проведення однотижневого спеціального воркшопу в норвезько-російському прикордонні з метою порівняння системи прикордонного контролю, що включатиме навчальну поїздку 14 словацьких та українських фахівців, працівників прикордонної служби, співробітників митних служб;
- здійснення незалежного і неупередженого моніторингу кордонів з метою вдосконалити процеси, вказати на потенційні проблеми та дати оцінку проведених заходів.

Наші очікування

Ключовим та довготривалим результатом проекту буде покращення відносин між Словаччиною / ЄС / ЄЕП та Україною, вирішення загальних проблем і суперечок, пов'язаних з шенгенським кордоном, покращення організації управління кордонами, процедур контролю на прикордонних переходах на словацько-українському кордоні.

Я також вірю, що нам вдасться покращити якість середовища для першокласного та ефективного прикладного і основного дослідження кордону, інституціоналізувати співпрацю, створити стабільну партнерську мережу та створити нові або ж удосконалити існуючі фахові персональні ресурси на словацько-українському кордоні. «

У житті деяких з нас поняття кордону фактично втрачає зміст. Ми опосередковано контактуємо з кордоном за допомогою ЗМІ і лише повний невіглас міг не помітити міграційної кризи. Саме у цьому значенні поняття кордону та його захисту вживається найбільш часто. Зовсім поруч з нами існує кордон, що є мікросвітом зі своїми власними правилами, життям, ієрархією чи темпераментом і який частина нашого населення перетинає щодня. Мова йде про словацько-українське прикордоння. Тут ми мали можливість в рамках проекту провести певний час як незацікавлені, однак поглинуті середовищем, спостерігачі. Ми бачили темп життя кордону та прикордонних територій, навіть в тих найбільш контактних точках. Команда нашого проекту була присутньою на всіх

пунктах перетину кордону, для пішоходів і транспортних засобів. Двоє нас відважилися податися на той найбільший і найбільш жвавий пункт перетину: Вишне Немецке – Ужгород. Нашим основним завданням було дослідження, спрямоване на вивчення того, як кордон та пункт перетину кордону сприймається жителями прикордонних сіл, пасажирями, а також нас цікавила і думка тих, хто на кордоні працює. Реалізованим дослідженням ми б хотіли посприяти покращенню функціонування кордону та його пунктів перетину. Думки першої, більш численної групи, ми отримували за допомогою дослідження, реалізованого у формі анонімного питальника, заповнювання якого часто доповнювалося розповідями про переживання та враження, як приємні, так і не дуже. З другою, важли-

вою групою у нас була можливість поспілкуватися в рамках індивідуальних зустрічей під час служби. Зустрічі проводилися в індивідуальному порядку, без присутності інших членів корпусу та прямих керівників, що дозволило нам ввести відкриту конструктивну і критичну дискусію. Погляди і досвід з-за керма та з поліцейських «боксів», а також наші власні спостереження допомогли нам зрозуміти функціонування цього специфічного простору, його значення, роль в захисті кордону Шенгенської зони. Саме погляди з обох сторін дозволили нам зрозуміти необхідність певних конкретних дій, які лише при односторонньому погляді, здаються продуктом спонтанної та неефективної процедури прикордонного обслуговування пасажирів. Але про це в наступному номері. «

Проект реалізують

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

вул. Староместска, 6/D, 811 03 Братислава
& вул. Главна, 11, 080 01 Пряшів
телефон: +421 2 5443 3151
e-mail: sfpa@sfpa.sk, www.sfpa.sk

Лідером проекту є Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої політики. У рамках своєї діяльності:

- забезпечує незалежний компетентний аналіз ключових питань міжнародних відносин і зовнішньої політики СР;
- видає наукові періодичні і неперіодичні видання, які служать для зміцнення знань в області міжнародних відносин і зовнішньої політики СР та є джерелом кваліфікованої інформації для професіоналів і широкої громадськості;
- організовує професійні заходи та бере участь в міжнародному науковому співробітництві в галузі досліджень міжнародних відносин та безпеки;
- сприяє покращенню якості наукової дискусії про міжнародні відносини і зовнішню політику Словацької Республіки;
- створює сприятливі умови для зростання нового покоління словацьких експертів у сфері міжнародних відносин;
- стимулює ширше зацікавлення громадян Словацької Республіки подіями у світі, глибше усвідомлення важливості зовнішньої політики і її зв'язку з внутрішньою політикою. «